

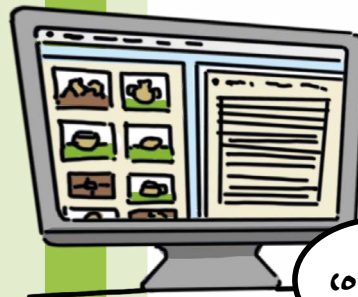
STAPPENPLAN:

JE COLLECTIE ALS OPEN DATA PUBLICEREN

Stel, je hebt stappen gezet in het digitaliseren en ontsluiten van je collectie. Nu wil je je digitale collectie met een breed publiek delen. Dat kan door je collectie als open data aan te bieden. Waarom is dit een goed idee?

- Je wilt **nieuwe gebruikers aantrekken** of een groter bereik genereren. Wist je bijvoorbeeld dat materiaal op Wikipedia ruim 17.000 keer vaker wordt bekeken dan de eigen website?
- Je wilt gebruikers helpen om **makkelijk te zoeken** in jouw collectie.
- Je wilt anderen met jouw collectie een **mobiele applicatie of game** laten maken.
- Het is een voorwaarde van een **extern platform** waar je je collectie aan wilt koppelen, bijvoorbeeld de Canon van Zuid-Holland of Collectie Nederland.
- Het is een voorwaarde voor een **fondsaanvraag** voor je digitale project.

Wat is data?

Je digitale collectie bestaat uit foto's, filmpjes, teksten, rapporten etc. Dit noemen we:

CONTENT

+

Daarnaast bestaat je collectie uit informatie over de objecten, zoals titel, vervaardiger, schenker en herkomst. Deze informatie noemen we ook wel:

METADATA
(INFORMATIE)

= DATA

WAT HANDIG!
BIJ DIT MUSEUM
KAN IK ONLINE
ALLE INFORMATIE
VINDEN VOOR MIJN
WERKSTUK

Wat is open data?

Content en informatie vormen samen de gegevens van je collectie, ook wel data genoemd. Deze kun je openbaar, met zo min mogelijk voorwaarden, aanbieden. Dit heet **open data**.

Dit betekent dat je je data aanbiedt:

- Met een open licentie
- Machine-leesbaar
- Op een open formaat

Met als doelstelling dat dit door iedereen, voor ieder doel:

- Vrij kan worden gebruikt
- Kan worden aangepast
- Kan worden gedeeld

Hoe ga je aan de slag met het beschikbaar stellen van je collectie als open data? Je kunt dit doen aan de hand van het volgende stappenplan.

TIP

Start met een klein onderdeel van je collectie, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een deel van het fotoarchief of de schilderijen van een specifieke kunstenaar. Zo houd je het behapbaar en overzichtelijk, en kun je snel zien wat het effect is.

1 Maak een plan

Je begint met het opstellen van een (informatiebeleids) plan. Waarom wil jouw organisatie aan de slag met open data? En hoe sluit dit aan bij de visie, missie en strategie van jouw organisatie? Bijvoorbeeld omdat je een publieke instelling bent en je dus je collectie en informatie niet binnen je eigen muren wilt houden. Maak in je plan ook keuzes: ga je de open data actief online aanbieden, of alleen op aanvraag?

WEETJE: Organisaties vrezen vaak dat het beschikbaar stellen van hun data, ten koste gaat van fysieke bezoekers of inkomsten. Uit onderzoek blijkt dat dit niet zo is.

Draagvlak

Betrek je collega's bij het opstellen van je plan. Je hebt de steun van het management of directie nodig. Maar denk ook aan degenen die aan de knoppen zitten, zoals de ICT-medewerker en collectieregistrator. Ook zij hebben ideeën over open data en helpen straks in de uitvoering.

2 Check de auteursrechten

Wanneer je je collectie als open data wilt gaan aanbieden, moet je checken of je de juiste rechten hebt om dit te doen. Rechtenbeheer kun je als onderdeel opnemen in je (informatiebeleids)plan.

Je kunt starten met het checken van de auteursrechten op je collectie. Auteursrecht op een werk ontstaat vanzelf, dit hoeft niet door de maker te worden vastgelegd.

Hiermee heeft de maker het exclusieve recht om zijn werk te publiceren en te verveelvoudigen. Heb je bijvoorbeeld een verzameling foto's in je collectie? Dan ben je de eigenaar. Dit betekent niet automatisch dat je ook de rechten hierop hebt en de collectie online mag publiceren. Hiervoor moet je toestemming krijgen van de rechthebbende, bijvoorbeeld de fotograaf (of diens erfgenamen).

DE VUISTREGEL is dat werken binnen Europa tot 70 jaar na het overlijden van de maker beschermd zijn. Heeft een andere partij, bijvoorbeeld een uitgever, de rechten overgenomen? Dan vervalt het auteursrecht 70 jaar na publicatie. Op 1 januari van het daaropvolgende jaar komt het werk dan beschikbaar in het publieke domein. Dan mag iedereen het werk in principe vrij gebruiken.

Toestemming regelen

Wil je objecten beschikbaar stellen waar nog auteursrecht op rust? Vraag dan expliciete toestemming aan de rechthebbende(n) of maak afspraken met een collectieve beheersorganisatie (bijvoorbeeld [Pictoright](#)). Leg deze afspraken schriftelijk vast, want mondelinge afspraken zijn niet voldoende.

WEETJE: Maakt een betaalde medewerker foto's of digitaliseert deze objecten voor de collectieregistratie? Dan ben je als werkgever rechthebbende van de foto's. Besteed je dit uit aan een freelancer, vrijwilliger of stagiair? Dan kan het zijn dat zij de rechthebbenden zijn van het materiaal. Leg dit vast in een contract of overeenkomst.

IN DE NIEUWE TENTOONSTELLING WILLEN WE OOK FOTO'S LATEN ZIEN

TIP

Je kunt makkelijk checken of er auteursrecht op je werken rust, door gebruik te maken van het [online beslismodel auteursrecht](#).

TIP

Is het werk van voor 1870? Dan is hoogstwaarschijnlijk publiek domein. Is het werk van na 1950? Dan is het auteursrechtelijk beschermd.

3 Check de privacywetgeving

Vaak staan er persoonsgegevens in je collectieregistratie. Bijvoorbeeld de namen van personen die op foto's staan. Of de gegevens van schenkers van objecten. En veel organisaties hebben bijvoorbeeld oude klassenfoto's in het archief. Dan moet je rekening houden met privacywetgeving.

Want sinds 2018 is de **Algemene Verordening Gegevensbescherming (Avg)** van kracht. Deze Europese wetgeving gaat over het beschermen van (bijzondere) persoonsgegevens. Dit zijn gegevens die direct over een persoon gaan, of naar hen te herleiden zijn. Bijvoorbeeld namen, adressen, geboortedata en foto's. Bij onjuist gebruik kan de toezichthouder (Autoriteit Persoonsgegevens) een boete uitdelen.

TIP

De Avg is niet van toepassing op gegevens van overleden personen.

TIP

Wat valt er allemaal onder persoonsgegevens? Kijk op deze [handige pagina](#) van de Autoriteit Persoonsgegevens.

4 Licenties: Wat mogen gebruikers wel (of juist niet) met jouw data?

Aan de ene kant zijn er objecten waar **auteursrecht op rust**, dus waar alle rechten voorbehouden zijn

Aan de andere kant zijn er werken die **publiek domein** zijn, dus waar geen rechten voorbehouden zijn.

Creative Commons

Hiertussen zit de variant waarbij sommige rechten voorbehouden zijn. Deze kun je invullen met een **Creative Commons-licentie (CC)**. Met deze gratis licenties behoud je zelf als organisatie alle rechten, maar geef je anderen toestemming om een werk te gebruiken met een bepaald doel.

Valt het werk in het publieke domein? Ook dan kun je licenties gebruiken:

PDM (Public Domain Mark)

Het werk is niet meer auteursrechtelijk beschermd, en dus publiek domein.

Creative Commons-licenties bestaan uit deze bouwstenen:

CC-BY

Naamsvermelding

Verwijzing naar de maker. Deze komt in iedere licentie terug.

CC-SA

Gelijk delen

Delen van het werk onder dezelfde voorwaarden.

CC0

Er rusten geen rechten meer op het werk, of er is afstand van gedaan. Gebruik deze licentie om je metadata te publiceren.

CC-ND

Geen afgeleide werken

Afgeleide werken zijn niet toegestaan.

CC-NC

Niet-commercieel

Alleen niet-commercieel hergebruik van werk is toegestaan.

Je kunt via deze [pagina](#) makkelijk je gewenste CC-licentie samenstellen en opnemen op je website of databank.

TIP

Wil je je collectie als open data publiceren? Maak dan gebruik van

- CC0
- CC-BY
- CC-BY-SA

De andere licenties zorgen voor drempels voor hergebruik door anderen.

CC-licenties worden in drie 'talen' gepubliceerd:

- Leesbaar voor mensen; de symbolen en gewone mensentaal.
- Leesbaar voor juristen; de volledige licentietekst en de kleine lettertjes.
- Leesbaar voor machines; de extra metadata.

TIP

Werk je met een collectieregistratiesysteem? Beschrijf dan in het tabblad 'Rechten' per object welk rechten er op het werk rusten of welke licentie je hanteert.

5 Publicatie: In open formaat

Data publiceren

Na de onderzoeksfase, is het tijd om de data daadwerkelijk te publiceren. Dit kan grofweg op twee manieren, afhankelijk van de manier waarop de collectieregistratie wordt gedaan:

- 1 Via Excel
- 2 In een collectieregistratiesysteem

Het voordeel van data delen vanuit je collectieregistratiesysteem is dat het gestandaardiseerd is en vaak uitwisselbaar is met andere systemen.

TIP

Vraag bij de leverancier van je collectieregistratiesysteem na wat de mogelijkheden zijn om je collectie als open data aan te bieden.

Data delen

Hierna is het tijd om de data van je collectie te delen! Dat kan grofweg op twee manieren:

- 1 Je maakt een 'datadump'; bijvoorbeeld een kopie van je dataset.
- 2 Je ontwikkelt een 'API' (Application Programming Interface): dit is een soort digitaal loket voor je dataset.

Beide methodes hebben hun voor- en nadelen. Bij het maken van een datadump, heb je een momentopname van je collectie. Bovendien kun je niet bijhouden wat er met je gegevens wordt gedaan. Het inrichten van een API kost meer tijd en vereist technische kennis. Wel kun je op gestandaardiseerde wijze meer gebruikers bedienen, en kun je bijhouden wat er met je data gebeurt.

5

6 Publicatie: Machine leesbaar

Zorg ervoor dat je data leesbaar zijn door een computer, het liefst zonder dat hier (dure) software voor nodig is. Kies bij een datadump altijd voor een open bestandsformaat.

Kies dus niet voor .doc-, .pdf- of .xls-formaat. Hiervan is niet bekend hoe de data worden opgeslagen, dit heet een gesloten of propriëitair formaat.

Kies liever voor **.csv-, .xml- of tekst-formaat**. Dit kun je vaak kiezen als je het bestand opslaat of downloadt.

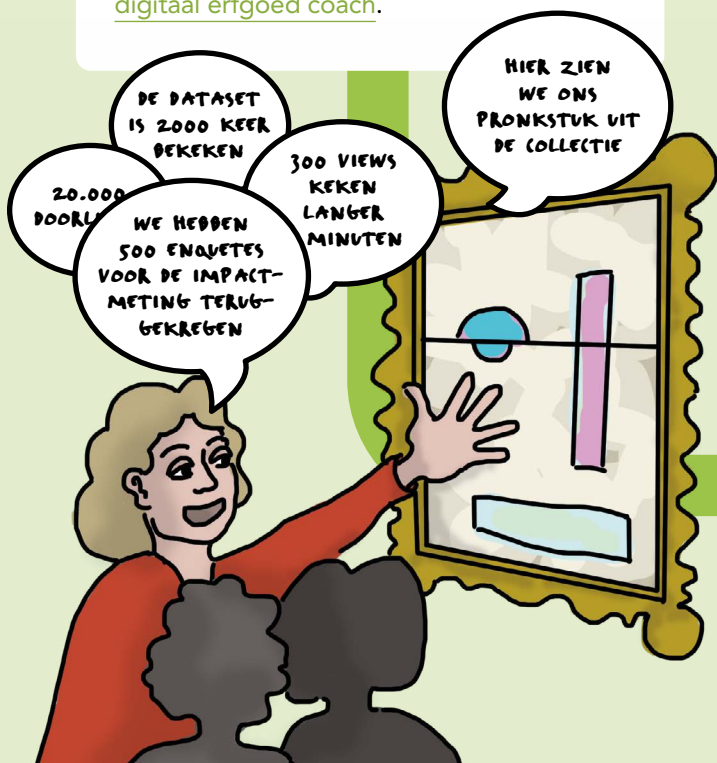
Hiermee is jouw dataset niet afhankelijk van één systeem en dus in de toekomst nog bruikbaar. Ook is het door gebruikers makkelijker te koppelen aan hun eigen systeem.

Steeds een stapje verder

Het beschikbaar stellen van je collectie als open data is een continu proces. Dit betekent dat je start met het beschikbaar stellen van een deelcollectie en dat je de impact hiervan meet. Bijvoorbeeld hoe vaak een dataset is geraadpleegd. En dat je hierna een tweede collectie beschikbaar stelt. En regel bijvoorbeeld een jaarlijkse check op auteursrechten en licenties, want die kunnen verlopen.

Ben je tevreden over het beschikbaar stellen van je collectie middels open data? Dan kun je onderzoeken of je een volgende stap wil zetten naar Linked (Open) Data. Hierover kun je je laten informeren door je [digitaal erfgoed coach](#).

INSPIRATIE OPDOEN? Er zijn mooie initiatieven van open data-projecten te vinden. Neem bijvoorbeeld eens een kijkje op deze [Wiki](#) over de geschiedenis van Loosduinen. Of bekijk hoe het Rijks-museum van Oudheden (RMO) de [fotoservice](#) middels een API heeft ingericht.

En denk hiernaast ook aan hackathons, crowdsourcing-projecten en bijvoorbeeld de ontwikkeling van een fietsroute-applicatie of virtual reality-game.

BRONNEN BIJ DEZE FACTSHEET

- [Creative Commons](#)
- [Data voor dummies](#) – Erfgoed Leiden
- [De BASIS voor auteursrechtenbeheer](#) – DEN - Kennisinstituut cultuur en digitale transformatie
- [Kennissessie auteursrecht 2 – Auteursrecht voor Kleine erfgoedorganisaties.](#) – Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE)
- [Open Data Reader 2016](#) - Kennisland, Beeld en Geluid
- [Regel je rechten – Beslismodel auteursrechten](#) - Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE) en DEN – Kennisinstituut cultuur en digitale transformatie
- [Snelcursus auteursrecht en online publiceren: wat mag ik wel en niet doen?](#) - DEN Kennisinstituut cultuur en digitale transformatie
- [Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties](#) - Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM)
- [Spoorboekje digitalisering erfgoedcollecties Zuid-Holland](#) – Erfgoedhuis Zuid-Holland
- [Stroomschema online publicatie](#) – Beeld en Geluid
- [The next web of linked open data](#) (Ted-talk door Tim Berners-Lee)
- [Wat zijn persoonsgegevens?](#) - Autoriteit Persoonsgegevens (AP)

Tenzij anders vermeld is alles in dit werk gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0-licentie. Wanneer je gebruik wilt maken van dit werk, hanteer dan de volgende methode van naamsvermelding: Rowan Huiskes (Erfgoedhuis Zuid-Holland): Factsheet: Stappenplan: je collectie als open data publiceren (provincie Zuid-Holland), CC-BY-NC-SA 4.0 2020. De volledige licentie-tekst is [hier](#) te lezen.

Vormgeving: studioBoven grafisch ontwerp.

Disclaimer: Deze factsheet is tot stand gekomen op basis van informatie in najaar 2021. Deze is onderhevig aan nieuwe jurisprudentie. Er kunnen dus geen rechten worden ontleend aan bovenstaande informatie.

erfgoedhuis-zh.nl
december 2021